

ADALÉKOK

SZABÓ KÁROLY „RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁ“-HOZ.

I.

Sándor István, »Magyar Könyvesházának« 13. lapján említi az 1598-ik évben Kereszturott nyomtatott »Agendát«, melyet azonban Sándor István valószínűleg nem látott, mert a könyv alakját nem jegyezte fel, holott megtenni sehol sem mulasztja el, ha a leírt könyv szeme elé került. Hivatkozik is arra fentebb említett munkájához írt előbeszédében mondván: »de minthogy egy jó részét ezen régi könyveknek nem láthattam« stb. Szabó Károly »Régi Magyar könyvtár«-ának 145-ik lapján 303-ik szám alatt Sándor István után vette föl az 1598-ik évben Kereszturott nyomtatott Agendát, mint már nem létezőt, vagy legalább általa sehol sem látottat, mert egy könyvtárat sem idéz, a hol az föl lelhető volna. Ugyan csak a Budapesten az 1882-ik évben tartott országos könyvkiállítás alkalmából kiadott »Könyvkiállítási Emlék« 149-ik lapján »XXVIII. Keresztur« cím alatt Szabó Károly nagyérdemű tudósunk az 1598-iki Agendát elveszettnek mondja.

A véletlen szerencse kedvezésének köszönhető, hogy ezen nyomtatvány létezését, a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában constatálhatom.

A múlt nyáron Erdélyben tett utazásom alkalmával szeptember 3-án Fogarason egy néhány régibb nyomtatványnak vásárlás útján birtokába jutván, közöttük az Agendá-nak egy 1612-ik évi második kiadású példánya is vala, melyet Szabó K. »Régi Magy. könyvtára« 197. lapján 433. szám alatt leírt, s mint

annak egyetlen példányát a Magyar Nemzeti Múzeumban levőt említi.

Alkalmam nyilván a két példányt összehasonlítani, az összehasonlítás közben tett tanulmányom a következő eredményre vezetett. Szerzett példányomnak nyomtatott címlapja ez: »Agenda az az: Szentegyházi Cselekedeteknek A Vagy Szentsegeknek es egyéb egyhazi szolgálatok kiszolgáltatásának módgya. 1. Cor. 10. Vagy esztek vagy isztok, vagy valamit cselekettek mint az Istennek dichősegere cselekedgyetek. Kereszturot. Nyomtatattott Farkas, (irva) Imre Altal. MDCX. (írással pótolva XII.) 8°. A — E₂ = 45 számozatlan lap. Az A öt és hatodik lap hiányzik. A példány B₂-ig el van rongyolva, s imitt-amott foltozott.

Hogy ezen Agenda 1612-iki nyomtatvány, azt a könyvecske ajánlat címlapja bizonyítja, s hogy a múzeumi könyvtár 1612-iki nyomtatásnak tartott példányától elütő, azt a nem azonos típusok különbözőségén kívül a következők tanúsítják:

A múzeumi példány a — h₃ és két lap = a címlappal együtt 63 lap. Az én példányom lényegében ugyan oly tartalommal: címlap az olvasókhöz, négy lap, A — E₂ s egy lap a könyvnyomtató végszavával, összesen 47 lap, melyből az A hatodik és hetedik lap hiányzik. A múzeumi példányban az ajánlat, az olvasóhoz és az első szakasz feje piros nagy betűkkel nyomtatott, s nyolcz tus fekete initialéval vannak az egyes szakaszok kezdete ellátva; az ajánlás és a szertartási szöveg nagy cursiv betűkkel nyomtatvák; míg ellenben a másik példányon piros szakasz fejek nincsenek, egy initiale fordul elő, s ugyan csak a szertartási szöveg felényi kisebb cursiv betűkkel nyomtatott. A múzeum példányán a C₂ tulsó oldalán »Jai be Istennek aldot leannja« kezdetű ima a másik példányban elő nem fordul azon a helyen, de e helyett a B laptól s a oldalán »Én immár« kezdetű ima van.

Mind ezen lényeges eltérések s a típusok különfélesége nyilván mutatják, hogy az »Agenda« múzeumi példánya nem egy s nem ugyanazon kiadás terméke, mint a birtokomban levő; az előbbeni az 1598-ik évi kiadásnak egy fönmaradt példánya, s a tévedés, melylyel azt Szabó K. érdemes tudósunk

1612 kiadásnak tartotta, természetesen csak egy másik példánynak összehasonlítása után lett constatálható, sajátképen pedig hibának annyiban sem mondható, mert a múzeumi példány írott címlapja az 1612-ik évre utalt, s e tévedést inkább az követte el, a ki címlapot lemásolta, s azt a munkácska elejébe ragasztotta, mi pedig csak úgy történhetett, hogy a címlap másolója előtt egy 1612-ik évi példány feküdt, nem betű szerint ugyan, de szószerint lemásolta, a hiányzó nyolczadik és utolsó lapot írással pótolta, de a C₂ és C₁ lap közé, két lapot terjedő inádságot is betoldott, a mi az 1612-iki kiadásban elő nem fordul.

II.

A most ismertetett Agendához mint colligátum van kötve egy másik nyomtatvány is, melyet Szabó Károly »Régi Magyar könyvtárában Németh Typographiája után a 261. lapon 590-ik szám alatt leír, s melynek eddig egy példánya sem volt ismeretes. Ezen egyetlen teljes ép példánynak következő leírását adjuk: *Canones Az Az: Az Egyhazi szolgak Eletenec, Tisztinec és tisztesseseges magoc tartásánac Regulái. Iratattanac Az Sopron Vár Megyebéli Ecclesiae Senioritul, Isten tisztességére és az Anyaszent Egyháznac abban valo tanétoknac épületekre. I. Timoth. 3. Haec scribo: ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conservari, quae est Ecclesia Dei vivi columna et firmamentum veritatis. Csepregben Nyomtatatot Farkas Imre által 1630. Esztendőben. 8°. A — D₂ és két lap = 27 számozatlan levél. Elöl címlap, latin ajánlás 3 levél hátúl, az éven át megtartandó ünnepek havonkénti sorrende.*

III.

A mult nyáron a felvidéken megejtett könyvtár-buvárlatom alkalmával, meglátogattam a Liptó-megyében levő rózsahegyí kegyesrendiek könyvtárát is, s ott kis könyvtáruk egyéb érdekességei között megtaláltam mint unicumot azon nagyszombati nyomtatványt is, mit Szabó K. »Régi Magyar könyvtár«-ában 692-ik lapon 1766-ik szám alatt Sándor István után felemlít.

Ezen kis nyomtatvány teljes czíme a következő: »R e g u l a i. A z A z R e n d - T a r t á s i A z U r S z e n t s é g e s T e s t e C o n g r e g a t i ó j á b a n l é v ő A t y a f i a k n a k , m e l y a N a g y S z o m b a t i S é r a p h i c u s S z e n t F e r e n c z S z e r z e t é n l é v ő P a t e r e k n é l v a g y o n , É s U g y a n e z e n A t y a f i a k n a k a S z e n t s é g e s R ó m a i P á p á k t ó l e n g e d t e t e t t B u c s u i a T i s z t e l e n d ő P a t e r P r o v i n c i a l i s A f f r a y A n t a l e n g e d e l m é v e l N a g y - S z o m b a t b a n N y o m t a t t a t o t t a z A c a d é m i a B ő t ű k k e l 1707. E s z t e n d ő b e n . K i s 8 - r . A — B₂ é s k é t l a p = 12 l a p . E l ő l c z i m l a p , a j á n l á s a c o n g r e g a t i ó d i r e c t o r a F r . Á g o s t o n L e ó t ó l , P a n t e t M i h á l y n a k N a g y - S z o m b a t e g y i k f ő t a n á c s á n a k é s a c o n g r e g a t i ó r e c t o r á n a k . H á t ű l a z u t o l s ó k é t l a p o n e g y n é m e t é s e g y t ó t i m a .

Közli: *Majláth Béla.*

IV.

253. sz. Bécs 1680. A budapesti egyetem könyvtárában újabban a következő régi magyar könyvet találtam, melyet mivel Szabó Károly munkájában nem foglaltatik, e folyóirat olvasóival kívánok megismertetni. A könyv czíme a következő: *K y s s I m r e*. Három szép imádságos könyvecske az első régen németből magyarrá fordítottot. A második Szűz Maria örökké-valóságnak haynala. Az harmadik a szentséges misebéli áldozatnak felséges titkai. Melyet a nagy jó emlékezetű Báthori Sophia fejedelem aszszony költségével nyomtattak, anno 1680. Bécsben Joh. Jacob Kúrner által. 8-r. 365 l. tárgymutató 7 sztlan lap.

Közli: *Kudora Károly.*

